

48

SAVREMENA MAKEDONSKA LITERATURA

Na početku su bile reči. Nepodatljive, opore, nepristupačne. Reči su postepeno počele blistati magiskom snagom umetnosti. Na belom polju strpljenja i vizije nizali su se neobični svetovi. Ukoliko su se činili udaljeniji utoliko su bili bliži stvarnom životu. Prošlo je vreme blagonaklonih tapšanja, mezimačkih simpatija, vreme isčekivanja. Pred nama je literatura ozbiljna i nova, mlada i privlačna, ali i naslonjena o dela starih makedonskih majstora umetničke reči i velikih narodnih pesnika i pripovedača. Literatura koja se sve više uklapa u naša, jugoslovenska književna stremljenja, noseći dah onog tla na kome je ponikla i boju svoga neba.

Zar je moguće da se ipak nedovoljno poznajemo ? Sada, u eri raketnih veza, vasijskih brodova i najludjih snova o osvajanju svemira. Nedavno je održan Treći jugoslovenski festival poezije. Za mnoge, možda najviše za same učesnike, pesnike, makedonska umetnička poezija bila je - otkriće. Šta je to što ih je najviše impresioniralo? Nadam se da neću izneveriti njihova zapažanja, to je - njena izvornost, samobitnost, vernost poezije samoj sebi. Ona se još nije počela kindžuriti svakojakim djindjuvama, ona nije natakla tuniku i pokazuje se sasvim gola"... Možda se varam, ali se ne mogu oteti utisku: u traganju za izrazom ponegde i poneko od naših jugoslovenskih pesnika zaboravljao je pa poeziju. Daleko sam od tvrdnje da su makedonski pesnici lišeni ovih zabluda. Ali zar je to najvažnije ? Reč je o poeziji u celini. Kakva je iskušenja očekuju u njenom daljem razvoju ? Nisam prorok i ne umem čitati ~~u~~ zvezde.

Danas je puna obećanja i hrabrosti.

Obično se u ovakvim prilikama navode imena, sastavljaju književne reprezentacije po generacijama, prognoziraju rezultati. Tudi su mi ligaške strasti, ne pripadam nijednoj generaciji i ne budujem ni na čiju budućnost. Prvi su poslednji, poslednji su prvi. Talenata neosporno ima. Iz sasvim drugih motiva vraćam se jednom imenu, jednom pesniku - Koči Racinu. Tačno pre dvadeset godina pojavila se njegova knjiga pesama "BELI MUGRI". Ovaj divni pesnik modernog senzibiliteta i stvarne humanosti, svojim nevelikim književnim opusom odgovorio je još tada na mnoga pitanja koja nas i danas tište. Onaj koji je tragao po njegovom poetskom svetu, nikada neće zaboraviti stihove kao što su:

"Ako kuća ne napraviv
so visoki šimšir porti,
kuća cel svet bratski mi e
bratski srce što otvora,
srce - porta najvisoka,
srce - kuća najširoka."

Nije uzaludno vraćati se tekstovima bliže i dalje prošlosti. Nije naročito u slučaju Koče Racina. Bilo je mnogo rasprava i mastila u nedostatku pravog goriva. Ali ovaj pesnik, onda kada su se stišavale strasti, kada je otpočinjalo prisno opštenje sa poezijom, sugerirao je mnogo istine jednostavno i prosto vrelima svoje poezije.

Vratio sam se Koči Racinu jer je njegovo stvaralaštvo prekoračilo granice vremena u kome je nastalo i sčibjava organski deo nove jugoslovenske poezije. On je primer modernog, savremenog pesnika, izrazita stvaralačka ličnost. Ako je

poezija negacija efemernih doživljavanja i efemernosti uopšte, onda je to njegova u prvom redu. Pravi je pesnik uvek moderan i savremen.

Poezija je počela naseljavati i regione proze, romana pre svega. Ali ni proza nije ostala dužna, osvetila se pritiskom na poeziju, prodorom u ^u "neprikosnovene" sfere. Na dnevnom je redu poetski roman. On je dominantna oznaka savremene makedonske proze. Ono što je njeno vrhunsko dostignuće. Njen najbudniji krvotok. Ali ne i jedini. Šarena je slika proznih ostvarenja. Nejednaka po stilu, po metodi, divergentna u svojim tendencijama. Tu su i pripovedači koji zaokružavaju i završavaju narodno usmeno pripovedanje zajedno s onim koji beznačajnim detaljima pripadaju univerzalne attribute. Tu su oni i koji ruše ionako oskudne tradicije zajedno s onim koji je strpljivo obnavljaju. Od poetskih vizija, preki psiholoških rasčlanjivanja i meditacije, do gole narativnosti i deskripcije, koje često ne prevazilaze ambicije obične novinske reportaže - to su strujanja koja obeležavaju savremenu makedonsku prozu.

Modernizam ili realizam ? Ova dilema već izlazi iz mode. Šta označavaju ove reči ? Sve češće ništa, ili gotovo ništa. Literatura živi, reči su ostale skamenjene, nesposobne da objasne ono što zaista dolazi kao novo, originalno, stvaralačko. Ko još ozbiljno gleda na tabore ? Oni su izvan literature. Zar je onda čudno što poneki "realista" piše "najmodernističkije" tekstove, kao što neki "modernisti" krče tlo "realizma".

A literatura je tu. Ozbiljna i nova, mlada i privlačna. Njoj nisu potrebna blagonaklona tapšanja i mezimačke simpatije.

Imaš reč, dragi čitaocu.